

Dana Manea

STRUCTURI NEGATIVE ÎN VARIANTELE TERITORIALE DACO-ROMÂNE

1. INTRODUCERE

Mijloacele lingvistice prin care este codificată negația participă la configurarea tipologică a unei limbi naturale. În articolul de față ne vom îndrepta atenția asupra modului în care este redată negația propozițională și asupra felului în care se raportează româna la mecanismul concordanței negative.

Vom arăta că principalii negatori (codificatori ai negativității) din limba română sunt *nu* și *nici*. În româna veche ambii negatori funcționau ca marcatori ai negației propoziționale. *Nici* – mai instabil din pricina dublei sale ipostaze, dintre care aceea de intensificator este mai puternică – pierde funcția de marcator propozițional și își întărește rolul de intensificator generalizat al negației, fiind utilizat și în focalizarea / întărirea negației propoziționale. *Nu* – a cărui putere de a exprima negația la nivel propozițional este ilustrată prin stabilitatea construcțiilor la care participă – rămâne sigurul marcator al negației propoziționale.

2. MARCATORI NEGATIVI

2.1. Marcatorul predicăției primare: adverbul *nu*

În variantele regionale ale limbii române, singurul marcator al propozițiilor negative finite¹ este *nu*.

Marcatorul *nu* este folosit în același fel ca în textele vechi sau în textele românești moderne: are aceeași formă (*nu* sau *n-* infra 1a, 1b) și este ocurent în aceleași condiții sintactice ([*nu* + V_{finit}], infra 1c, [*nu* + refl+V_{finit}] infra 1d, [Particulă *să* + *nu* + V_{subjonctiv}] infra 1e, [Particulă *a* + V_{infinitiv}] infra 1f).

- (1) a. **Îo atuncia n-am raspunsu nimnica.** (Coteanu.Muntenia: 199)
 b. **N'aș ieși niici pân' afară, / Dacă văd că n'am tâgnială** (AD.Maramureș: 67)
 c. **nu știu cine iera domn p'atunci** (AD.Prahova: 14)

¹ În istroromână și în aromână se utilizează și marcatorul *no*:

L'-er zgoi, tustrei, **no** fi zacorist = Îi vei crește pe tustrei; nu fii rea la inimă. (AD.Istroromâna: 72),
 Chiatra se aruncuteaști, mușcl'iu **no**-acaț = Piatra ce se rostogolește, mușchiul nu o prinde (AD. Aromâna: 91)

În româna veche este folosit și marcatorul autonom slavon *ne*:

Leagea Domnulu<i> a lui într-îrimă-i și **ne** se astupnut-se urmele lui. (PH.1500–10: 32')

- d. Tudor punia 'n jug pe ăia care **nu să ducea** la biserică (GN.I.Mehedinți: 5)
- e. Acolo cân tuni înluntru [la proces], li lapiz, **să nu t'i vadă nima**. (AF.Caraș-Severin: 113)
- f. Trebuia să ai cai prea buni, să ai nadejde 'n iei ca să ti 'ncumeți **a nu-i băga 'n samă**. (GN.I.Tulcea: 359).

Nu funcționează și ca profrază, la fel ca în româna veche sau în româna contemporană standard: profraza *nu* poate fi integrată în propoziții coordonate (infra 2a,b,c) sau în structuri subordonate (infra 2d), inclusiv în construcții condiționale (infra 2e):

- (2) a. Astă pasărică îs place or [**nu**]? (Coteanu.Oltenia: 206)
- b. O fost un împărat și o avut on ficior și iel în tăt locu o slobodît ficioru lui să lăcuie, [numa-n curce **nu**]. (AF.Hunedoara: 189)
- c. Iel cu bătrânii graia [cu tinerii **nu**]. (AD.Roman: 30)
- d. Care are pământ de coltivat, de sămănătură de-ajuns, trăiesc ghine; [care **nu**], rău. (GN.I.Bacău: 423)
- e. Dacă fugiai și nu te prindea, atuncia scăpai; [[dă **nu**], te loa cu funia și te pune-n fiare ca pă oți]. (Coteanu.Muntenia: 190)

2.2. O ipostază pierdută a lui *nici*

Interpretat prin tradiție ca termen negativ de același rang cu pronumele negativ (*nimeni*, *nimic*), *nici* funcționează, în fapt, ca marcator propozițional în româna veche, participând la exprimarea negației în propoziții autonome sau în construcții binare. Vezi Pană Dindelegan, 2016: 593, 598–599. Contexte cum sunt cele de mai jos relevă faptul că în româna veche există doi marcatori propoziționali – *nu* și *nici*.

- (3) a. **nici** mânca dintr-acele bucate (Sind.1703: 86^t)
- b. **nu** căuta înapoi, **neci** să stai pre șes (PO.1582: 62)
- c. el **nici** doarme, **nici** stă departe de la creștini (CC¹.1957:83^v)

În variantele regionale daco-române construcțiile similare cu *nici* în ipostază de marcator propozițional sunt extrem de rare:

- (4) a. Atunci cerbu o dzis: **Nici** mă tem de tine pe tăiete (GN.II.Țara Oașului: 64)
- b. ăla **nici** o băut apă di-atuncia, da **nici** o mâncat **nimnică** (AF.Alba: 228)

Chiar dacă nu le luăm în considerare ca fapt de limbă sistematic, aceste contexte evidențiază conservarea periferică a negatorului propozițional *nici*.

2.3. Marcatorul predicăției secundare: prefixul *ne-*

În textele nonstandard românești, negatorul afixal *ne-* înregistrat, deopotrivă, în vechea română și în româna modernă nu este asociat cu substantive sau adjective intrinsece, ci este alipit formelor verbale nonfinite.

Gerunziile cu afix negativ pot fi centre ale propozițiilor nonfinite:

- (5) a. Așa, la o casă a fost o sumă de fete, [băieț **neavând**]. (Coteanu.Oltenia: 212)
 b. [Țiganca **necrezându-1**], s'apucă a doua seară și leagă o tivga la pragu di sus a ușii, pă dinafară (GN.I.Brăila: 248)
 c. [Nerăspunzând nici al bogat ghini] le-a aminat judecata. (GN.I.Tulcea: 349)

Participiile verbale – adjectivate – sunt componenți propoziționali integrați în grupuri nominale:

- (6) a. Uite plop ratezat / Unde sta murgu legat / **Nebăut** și **nemâncat** (GN.I.Vâlcea: 32)
 b. Mă! Io-ț dau țâie foc, țîie, dacă-m spuni o povestă **n'eauzită** și **n'evăzută**. (AF.Hunedoara: 194)
 c. adică nu facez dumneavoastră // numai osânza o bag / o laz **nesărată** / **nebăgată** m porc și o faci săpun (AF.Olt: 584)
 d. Erea bisărici mici, **netencuite**, **nejugrivate** decât prin-năuntru (AF.Vâlcea: 596)
 e. c-o uitat ușa **nencuiată**. (Coteanu.Muntenia: 203)
 f. Nu-i bătrân, da-i slăbanog, o muncit pe la boleari, vai de capu lui! ie om **nețânut**, **nehrănit**. (GN.I.Bacău: 428)
 g. Ai lor avea fân cosit și **nestrâns**. (GN.I.Brăila: 247)

3. CONSTRUCȚII RELATIVE NEGATIVE INFINITIVELE ȘI SUBJONCTIVALE

În variantele regionale românești construcțiile relative negative cu infinitiv sau cu subjonctiv sunt frecvente.

Ocurența acestor structuri reprezintă un fapt de continuitate, de vreme ce ele sunt utilizate atât în texte vechi, cât și în texte moderne. În româna secolelor 16–17 secvența relativă urmează verbelor *a fi* sau *a avea* și poate fi realizată prin infinitiv ± particula *a* sau prin conjunctiv. Vezi Pană Dindelegan 2016: 595, infra 7.

- (7) a. **Nu** iaste [cinre **a ceare** sufletul mieu]. (PH.1500–10: 120^f)
 b. Văzut-am vis **nu-i** [cine **să dezleage**]. (PO.1582: 137)
 c. **n-au** avut [ce **face**]. (CS_{IV}.1590–602: 23^f)
 d. o picătură de apă **n-avea** [pre ce **să cumpere**]. (CazV.1643: 329^f)

În variantele regionale daco-române sunt înregistrate doar tiparele cu *avea* + relativ.

- (8) a. Noi am munci, și mic, și mare, da **n'avem [ce munci]**. La (...) Noi am ajuns în stare să nu mai plătim nici dările catre Stat, ca **n'avem [ce lua]**. (GN.I. Mușcel: 121)
- b. Postesc dacă **n-au [ce mânca]**. (Coteanu: Moldova: 217)
- c. Train greu, ca **n'avem [ci ni triebuie]**, **[cu ci ni hrani]**. (GN.I. Vaslui: 483)
- d. **Nu aveam [cui ne jălui]**, că dacă ne jăluiam ne bătea mai rău. (AD. Teleorman: 15)
- e. N'au imaș, **n'au unde [le ținea oaminii]**. (GN.I. Tecuci: 387)
- f. Șuşaua s-a scumpit și ia și noi **n'avem [de une plăți]**, că nu s-a făcut prune. (Coteanu. Oltenia: 210)
- g. Iera odată o vulpe care **nu mai avea [ce să mănânce]**. (AF. Iablanita. Mehedinți: 655)
- h. Apoi fata i-au cerut ș'o sticlă ș'au golit apa din cizme și s'au dus cu ia la palat, unde câte zece rândur de doftor intră și ieșă și **n'avea [ce să-i facă imparatulul]**, că i-au fost chirit tuată puterea. (GN.II. Transilvania: 95)
- i. Așa ramânem pe drum, **alta n'avem [ce să facem]**. (GN.I. Tecuci: 387)

Putem observa că în textele regionale există preferința pentru construcțiile infinitivale (supra 8a-f), cu mențiunea că în componența lor nu apare particula *a*.

Ceea ce se cuvine a fi remarcat este însă persistența acestor construcții în care negația este redată prin marcatorul propozițional *nu*.

4. IMPERATIVUL NEGATIV

În variantele daco-române, imperativul negativ la persoana a II-a plural are forma utilizată în româna modernă standard (infra 9a-c). Uneori se înregistrează și imperativul negativ cu *-re* (infra 9d,e).

- (9) a. **Nu vă duciț** la parul Salim (GN.I. Putna: 304)
- b. **Nu vă temeț**, speria, /N'am băgat satu'n belea (GN.I: 65)
- c. **Nu săpaț** măru mari / Din rădăcină (GN.I. Putna: 281)
- d. Bubă din somn, / Din sculare, / Nu umfla, / Nu durea, / Nu junghia, /**Nu facereREț** carne ra / Jn inima [cutăruia] (GN.I. Gorj: 27)
- e. Mă ! **Nu vă sârăciREți** aci, că eu mă sui în copaciu ăsta și mă uit păstă – zăce – n-oi ved'cumva von foc? (AF. Hunedoara: 194)

În daco-româna nonstandard, imperativul cu *-re* este rar, spre deosebire de situația din româna secolelor 16–17, unde alternează două forme: (a) [*nu* + INFINITIV LUNG + 2PL-*ți*]; (b) [*nu* + IND.PREZ.2PL≡SUBJ.2PL] (Rosetti 1968: 550; Densusianu 1975: 574–5; Ionescu 2013: 21–33; Pană Dindelegan, 2016: 591).

Este important de subliniat că nu forma verbală conferă stabilitate imperativului negativ, ci prezența lui *nu*, care, la fel ca în construcțiile relative discutate mai sus, codifică negația prin calitatea sa de marcator propozițional.

5. STRUCTURI CU ADVERBIALUL *NICI*

5.1. Focalizarea negației: structuri simple

La fel ca în româna veche și în româna standard, în textele dialectale intensificatorul *nici* este antepus unui grup nominal (10), unui grup prepozițional (11), unui grup adverbial (12) și are rolul de a „întări” și de a focaliza informația negativă.

- (10) a. Di-o lene mare ce avea, [**nici** [boii]_{GN}] **nu**-i putea înjuța. (GN.I.Romanați: 85)
 b. [**Nici** [pământu]_{GN}] roadi **n'**ari (GN.II.Basarabia: 6)
 c. I-or luvat puteria și or dus-o, unde cocoșu roșu **nu** cîntă, [**nici** [securia]_{GN}] **nu** taie. (AF. Hunedoara: 197)
 d. Altu **n-are** [**nici** [rogojină]_{GN}], pune câte-o bucată de țol pe scânduri, sara când să hodinește. (Coteanu.Moldova: 217)
- (11) a. [**nici** [spri mini]_{GPrep}] **nu** s'ar mai uita niminea. (G.N.I.R.Sărat: 268)
 b. Și pi semni cî tot în vederi m-a avut di **nu** ni-a dat pământ [**nici** [până astăzi]_{GPrep}]. (Coteanu.Muntenia: 201)
 c. N'avea frică, **nu** să shiia [**nici** [dă suprefept]_{GPrep}]. (G.N.I.Constanța: 364)
- (12) a. Iău m-am ales c-o noapte chierdută di surda și tovarășu c-o frică ce **nu** i-a ieșât [**nici** [az]_{GAdv}] din oase. (Coteanu.Muntenia: 200)
 b. A dat vacile-n purcei, / [**Nici** [atunci]_{GAdv}] n-o știutu ce-i. (Coteanu.Muntenia: 200)

Este de remarcat că, spre deosebire de situația din româna veche, *nici* este antepus unui grup verbal cu marcator de negație (13):

- (13) a. Astăz tot așa, mă sculai și [**nici** [**nu măturai**]] (AF.Vâlcea: 596)
 b. Așa meșter [**nici** [**n-am văzut**]]. (Coteanu.Muntenia: 201)
 c. Tata și mama o murit, io [**nici** [**nu-i știu**]], așe mititel am fost. (Coteanu.Crișana: 252)

5.2. Intensificarea negației: structuri binare

Adverbialul intensificator *nici* este component al unei structuri binare *nici...nici*², integrând grupuri nominale (14), prepoziționale (15), adverbiale sau adjectivale (16):

- (14) a. da anu-asta **nu** s-a făcut [**nici** [fasulea], **nici** [dovleci]]. (AF.Olt: 583)
 b. – Da că-i bai, babă, că vădz că nu-i [**nici** [soare] **nici** [lună]] (GN.II.Țara Oașului: 62)

² În textele parcurse nu a fost înregistrată structura corespondentă afirmativă *și...și*.

- c. [**Nice** [voi], **nice** [copii voștri]] nu viți fi gazde, numai sărântoci care umblă din casă în casă să cumpere o bucată de mămăligă. (Coteanu. Crișana: 246)
- (15) a. N'am iau grijă, mai fârtatce, / [**Niici** [dă turmă], **niici** [dă altce]] (AD.Banat: 64)
 b. Az nu ma ie horba [[**nici** [dă Turc] **nici** [dă Muscal]] (GN.I.Buzău: 223)
 c. Di-atunci nu 1-am mai vazut [**nici** [pă Rișic-Pașa], **nici** [pă Cuza-Vodă]]. (GN.I.Tulcea: 360)
- (16) a. Casa să punie la drum, după cum îi slobod: [**nici** [aprope], **nici** [d'eparte]]. (Coteanu. Crișana: 248)
 b. D'aia s'a otarât să-l părăsească, ca la rău loc mai iera : toma'n drumu ăl mare, pă unde nu mai curma di multi-ori [**nici** [ziua], **nici** [noaptea]] trecire da Muscal la București și da Turc la Buzău. (GN.I.Buzău: 224–5)
 c. Dei-ț dei-ț Dumnadzau / [**Nici** [mai ghini], **nici** [mai rău]] / Dicât numa cum știu ieu: (GN.II.Basarabia: 5)
 d. Aici nime **nu** știie cart'e, [**nici** [**mic**], **nici** [**mare**]]; nu-î învațator că moare d'e foame în saracia hasta. (Coteanu.Banat: 237)

În textele dialectale structura binară cu *nici* integrează și propoziții afirmative (infra 17a) sau negative (infra 17b-d):

- (17) a. Ghini-a zis gaga, nu știu [**nici** [**sî fac**], **nici** [**sî disfac**]]! (Coteanu.Moldova: 216)
 b. Dor sta cu inima ra, / [**nici** [**nu bea**], **nici** [**nu mănâncă**]]. /Numa cu ochii să uită. (GN. I.Dolj: 72)
 c. [**nici** [**n-am** mai **avut** boier bun ca el], **nici** [**n-a** mai **hi**]] (GN.II. Roman: 31)
 d. Toată frunza d'e brumă-i brumită, cotoiu, gîșt'i d'in zenunt' la valie [**niici** [**nu sacă**], **niici** [**nu să uscă**]] (GN.II. Banat: 146)

„Ștergerea” calității de marcator propozițional a lui *nici* și „întărirea” proprietății de intensificator permit antepunerea lui și față de structuri propoziționale (supra 13, 17). Astfel se explică prezența în româna regională și în româna modernă standard a asocierii *nici nu*, care nu este înregistrată în textele vechi.

5.3. Aditivitatea negației: structuri repetitive

Pe când tiparul [*nici...nici*] este des întâlnit în textele regionale, prezența construcțiilor cu reluarea multiplă a lui *nici* – în care (semi)adverbul glisează spre ipostaza de conector (GALR.II: 691) – este, în general, limitată la textele în versuri. Se poate spune că „multiplicarea” lui *nici* se justifică, în daco-româna teritorială, prin factori de natură stilistică, secvențele [*nici*₁...*nici*₂ ... *nici*_n] integrându-se în structuri repetitive:

- (18) a. Nu vă miraț, / Nu vă ciudiț, / Că [cutare] nu v'ii datore / **Nici** cu masă, **Nici** cu casă, / **Nici** cu pat, / **Nici** cu bărbat, (GN.I.Țara Oașului: 71)
 b. Supărat ca minie nu-i, / Nu poci mere'n tîrg să spui, / **Nici** la lună, **nici** la st'elie, / **Nici** la surorilie melie; / **Nici** la st'elie, **nici** la lună, / **Nici** la maica mea cea bună, / **Nici** la st'elie, **nici** la nor, / **Nici** la măicuța cu dor. (GN.II.Transilvania: 79)

6. CONCORDANȚA NEGATIVĂ

În textele din corpusul cercetat, uzuale sunt structurile cu acord negativ strict (concordanță negativă strictă), evidențiat(ă) prin prezența marcatorului propozițional în context cu unu sau mai multe cuvinte negative antepuse sau postpuse predicatului. Altfel spus, ocurența cuvintelor negative cere prezența marcatorului propozițional *nu*.

- (19) a. La noi **nu** să tae padur, **nu** să cară piatră **nicăiuri**, **nu** face **nimea nici un** comers. (GN.I.Mușcel: 121)
 b. **Nimeni nu** l-a auzit (AD.Covurlui: 21)

Din această perspectivă textele din daco-româna nonstandard se deosebesc de cele din secolele 16, 17. Vezi Pană Dindelegan, 2016: 590, infra 20.

- (20) a. **nimea** amu zice «ce cauți» sau «ce grăiești cu nusa»? (CC¹.1567: 22')
 b. **nice unul** să înțeleagă beseada altuia (PO. 1582: 11/7)

Lipsa concordanței / atracției negative stricte în textele vechi se asociază mai ales cu prezența anumitor termeni negativi, i.e. pronumele *nimeni*, *nimic* (Dragomirescu, 2008: 219–226; 21a,b).

- (21) a. Ș-am avut foarte grije mare de aceasta (...), ca **nemănu**i să fie acoperită (CC²Preadislovie.1581: VIII)
 b. Patrusprădzece dzile sântu astădzi de cându așteptați nemâncăți, prebândindu, **nemică** preemitu (CV.1563–83: 46^v)

În corpusul de texte regionale parcurs de noi au fost înregistrate doar două secvențe cu pronumele negativ *nimic*, ambele având corespondente și contexte identice cu atracție negativă strictă (infra 22a,b vs 22c,d).

- (22) a. – Dă nou ori io ci miestăc cu deditu ăl mic, tu ci **fas nimic**. (AF.Caraș-Severin: 129)
 b. Cîn i săcetă **nimic să face**, cîn i ploale să face dacă să pune gunoi (GN.I.Gorj: 20)

c. estimp **nu să face nimic** (GN.I. Gorj: 23)

d. alta **nu** are **nimic**, decât dijma. (GN.I. Dolj: 76)

După cum se poate observa, numai textele vechi ilustrează absența acordului negativ în română. Având în vedere numărul mic al contextelor în care apare acest fenomen, înclinăm să ne asociem celor care avansează ipoteza unei corelații între lipsa concordanței negative în româna veche și tipul textelor în care se înregistrează structuri fără acord negativ (i.e. traduceri ale unor texte religioase). Vezi Avram 1975, Stan 2013: 318.

7. CONCLUZII

Parcurgerea textelor regionale românești pune în evidență elemente de constanță și elemente de diferențiere față de limba română standard, pe de o parte, și față de limba română veche, pe de altă parte.

Ambele perspective asupra limbii române – verticală și orizontală – relevă existența următoarelor constante în codificarea negației:

1. marcatorul negativ este *nu* pentru propozițiile finite și *ne-*, pentru propozițiile nonfinite. Negatorul propozițional este antepus formei verbale: [*nu* + $V_{\text{formă finită}}$], [*ne-* $V_{\text{formă nonfinită}}$];

2. adverbialul *nici* este intensificator al negației;

3. construcțiile binare cu *nici* și construcțiile relative cu infinitiv sau subjonctiv sunt utilizate în număr mare.

În ce privește diferențele, unele sunt foarte importante (infra I și II), altele nu vizează fenomene structurale. Dintre acestea din urmă, remarcăm, pe de o parte, diferențe care oglindesc tendințe ale dinamicii mecanismelor de limbă vizibile în textele vechi (infra III). Pe de altă parte, sunt de menționat diferențe care apar ca urmare ale glisărilor structurale (infra IV, V).

I. numai în textele vechi *nici* funcționează ca marcator propozițional. Altfel spus, româna veche are doi marcatori negativi propoziționali autonomi – *nu* și *nici* (vezi Pană Dindelegan, 2016: 591–593). Româna contemporană și variantele regionale ale graiurilor daco-române au un singur negator propozițional autonom – *nu*.

II. numai în textele vechi există și contexte fără acord negativ. Româna modernă standard și variantele teritoriale nonstandard se caracterizează prin concordanță negativă strictă.

III. în româna veche imperativul negativ are două forme pentru persoana a II-a plural; în româna modernă și în variantele regionale este folosit imperativul fără *-re*, omonim cu indicativul prezent. Totuși în textele dialectale se regăsesc urme ale imperativului cu *-re*.

IV. în textele cercetate nu este înregistrată construcția negativă cu tiparul $[[P_1[\text{Negator NU} + V_{\text{formă finită}}] + [P_2[\text{Negator NICI} + V_{\text{formă finită}}]]]$, construcție extrem de frecventă în româna veche (Pană Dindelegan, 2016: 494). Este o consecință firească a pierderii calității de marcator propozițional al lui *nici*.

V. în graiurile daco-române, ca și în româna contemporană standard, construcțiile binare [*nici...nici*] integrează și propoziții finite în tiparul [*nici* $[P_1[\text{Negator NU} + V_{\text{formă finită}}] + \text{nici} [P_2[\text{Negator NU} + V_{\text{formă finită}}]]]$. Este o altă consecință a pierderii calității de negator a lui *nici* și a consolidării ipostazei de intensificator al negației.

CORPUS

A. TEXTE DIALECTALE

- AD = Ov. Densusianu, *Antologie dialectală*, București, Atelierele grafice Socec & Co., Societate Anonimă, 1915.
- AF = Andrei Avram (coord), *Antologie fonetică a limbii române*, București, 1988.
- Coteanu = Ion Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Editura Științifică, București, 1961.
- GN.I = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th.D. Speranția, *Graiul nostru, Texte din toate părțile locuite de români*, vol. I, București, Atelierele grafice Socec & Co., Societate Anonimă, 1906–1907.
- GN.II = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th.D. Speranția, *Graiul nostru, Texte din toate părțile locuite de români*, vol. II, București, Atelierele grafice Socec & Co., Societate Anonimă, 1908.

B. ROMÂNĂ VECHĂ

- CazV 1643 = Varlaam, *Cazania*, ed. J. Byck, București, Fundația Regală pentru Literatură și artă, 1943, p. 1–506.
- CC¹.1567 = Coresi, *Tâlcul Evangheliilor*, ed.: Coresi, *Tâlcul evangheliilor și Molitvenic românesc*, ed. V. Drimba, București, Editura Academiei Române, 1998, p. 31–187.
- CC².1581 = Coresi, *Evanghelie cu învățătură*, ed. S. Pușcariu, Al. Procopovici: Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură (1581)*, vol. I, *Textul*, București, Socec, 1914.
- CS = *Codex Sturdzanus*. Ed. Gh. Chivu, București, Editura Academiei Române, 1993, p. 237–300.
- CV.1563–83 = *Codicele Voronețean*, ed. M. Costinescu, București, Editura Academiei Române, 1981, p. 229–400.
- PH.1500–10 = *Psaltirea Hurmuzaki*, ed. I. Gheție și M. Teodorescu, București, Editura Academiei Române, 2005.
- PO.1582 = *Palia de la Orăștie*, ed. V. Pamfil, București, Editura Academiei, 1968.
- Sind.1703 = *Sindipa*, ed. M. Georgescu, București, Minerva, 1996.

BIBLIOGRAFIE

- Avram 1975 = Mioara Avram, „Particularități sintactice neromânești în diferite momente ale evoluției limbii literare”, *Studii și cercetări lingvistice*. 26: 5.
- Avram 2007 = Mioara Avram, *Sintaxa limbii române în secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. București: Editura Academiei Române.

- Ciompec 1969 = Georgeta Ciompec, „Observații asupra exprimării negației în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea”, *Studii și cercetări lingvistice*. 20: 197–209.
- Coteanu 1961 = Ion Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Editura Științifică, București, 1961.
- Dominte 2003 = Constantin Dominte, *Negația în limba română*, București: Editura Fundației „România de mâine”.
- Dragomirescu 2008 = Adina Dragomirescu, „Concordanța negației în limba română veche”, în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română: dinamica limbii, dinamica interpretării. Omagiu profesorilor Valeria Guțu Romalo, Florica Dimitrescu, Alexandru Niculescu la aniversare*, Actele celui de al 7-lea colocviu al Catedrei de limba română (7–8 decembrie 2007). București: Editura Universității din București. 219–26.
- GALR [2005] 2008 = Valeria Guțu Romalo (ed.), *Gramatica limbii române*, I Cuvântul, II Enunțul, București, Editura Academiei Române.
- Ionescu 2013 = Emil Ionescu, *Limba română. Perspective actuale*. București: Editura Polirom.
- Pană Dindelegan 2013 = Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Grammar of Romanian*, Oxford University Press.
- Pană Dindelegan 2016 = Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Syntax of Old Romanian*, Oxford University Press.
- Rizescu 2007 = Ion Rizescu. „Afirmatia și negația”, în Avram, M. (ed.). 2007: 7–23.
- Rizescu 1963 = Ion Rizescu „Cu privire la dubla negație în limba română”, *Studii și cercetări lingvistice* 4: 471–78.
- Rosetti 1968 = Al. Rosetti. *Istoria limbii române*. București: Editura pentru Literatură.
- Stan 2013 = Camelia Stan. *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*. București, Editura Universității din București.

NEGATIVE STRUCTURES IN TERRITORIAL VARIANTS OF DACO-ROMANIAN

(Abstract)

In Romanian the main negators are *nu* and *nici*. *Nu* < lat. *non* is the sentence negative marker in all variants of Romanian. *Nu* takes part in forming constant negative patterns. The powerful negative valence as a sentence negative marker shows itself for instance when used in order to form negations to relative constructions with infinitive or subjunctive and also in the negative imperative 2nd person plural. In old Romanian *nici* carries a double valency as both a sentence negative marker and an intensifier. In modern standard Romanian and in territorial variants of Daco-Romanian *nici* loses the valency of a clausal negator and only carries the single valency of a negation intensifier. Therefore bi-clausal structures where the first clause has the negative marker *nu* (i.e. [_{Negator}NU + V_{finite form}] + [_{Negator}NICI + V_{finite form}]) in the ancient texts are no more used in modern standard Romanian or in dialectal Romanian. On the other hand binary negative structure with *nici* are extending while also integrating negative sentences with the negative marker *nu* (i.e. [*nici* [_{Negator}NU + V_{finite form}] + *nici* [_{Negator}NU + V_{finite form}]].)

Cuvinte-cheie: negator, marcator propozițional, intensificator, concordanță negativă, tipar negativ.

Keywords: negator, sentence negative marker, intensifier, negative concord, negative pattern.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române, București, Calea 13 Septembrie nr. 13*